

Bakgrunn for utredningsprogram

Moldalsknuten vindkraftverk

Sokndal kommune i Rogaland

Tiltakshaver	Norsk Vind Moldalsknuten AS
Referanse	202304734-xx
Dato	xx.xx.2024
Ansvarlig	Svein Grotli Skogen
Saksbehandler	Velaug Mook

Innhold

Bakgrunn for utredningsprogram	1
Moldalsknuten vindkraftverk.....	1
1 Innledning.....	3
1.1 Tiltaket.....	3
2 NVEs behandling av meldingen	3
2.1 Meldingen	4
2.2 Høring og møter	4
2.3 Innkomne merknader og kommentar fra tiltakshaver.....	4
3 NVEs vurdering av krav til utredninger.....	4
3.1 Prosess og metode	5
3.2 Beskrivelse av tiltaket	6
3.3 Nettilknytning.....	6
3.4 Energiproduksjon og kostnader.....	7
3.5 Samfunnssikkerhet	7
3.6 Elektronisk kommunikasjon.....	7
3.7 Værradar	8
3.8 Støy	8
3.9 Skyggekast.....	8
3.10 Forurensing og drikkevann	9
3.11 Kulturminner og kulturmiljø.....	10
3.12 Lokalt og regionalt næringsliv / verdiskaping	10
3.13 Folkehelse.....	10
3.14 Landskap.....	11
3.15 Naturmangfold	12
3.16 Friluftsliv	15
3.17 Klima	15
4 Oppsummering.....	15
Vedlegg A – Sammenfatning av høringsuttalelser	16
Innkomne merknader	16

1 Innledning

I dette notatet sammenfattes og diskuteres høringsuttalelsene som har kommet inn i forbindelse med høring av Norsk Vind Moldalsknuten AS (heretter NVM) sitt forslag til utredningsprogram for et vindkraftverk på Moldalsknuten i Sokndal kommune. På grunnlag av innkomne uttalelser og NVEs egne vurderinger, fastsetter NVE et utredningsprogram for tiltaket. Utredningsprogrammet er utformet som et eget brev av i dag, NVE ref. 202304735-XX og skal leses i sammenheng med dette notatet.

1.1 Tiltaket

NVE mottok 25.09.2023 en kombinert melding og forslag til planprogram for Moldalsknuten vindkraftverk. Det fremgår av meldingen at NVM planlegger et vindkraftverk en installert effekt på inntil 50 MW. Forventet årsproduksjon er på 170 GWh. Vindturbinene er planlagt med en totalhøyde på inntil 150 –220 m og installert effekt på 3,5 - 8 MW per turbin. Tiltaket er tenkt plassert på Moldalsknuten som i dag dels er regulert til gruvedrift, og dels til LNFR-område i Sokndal kommune sin arealplan.

Tiltaket er meldt med fire mulige nettilknytninger: Tilknytning til Tellenes vindkraftverk (alt. 1), tilknytning til Titania bergverksdrift (alt. 2), tilknytning til 132 kV ledning Tellenes T2-Åna Sira (alt. 3) og tilknytning til 132 kV Åna-Sira (alt.4). Spenning og lengde på ny ledning varierer i henhold til tabellen under.

Nettløsning	Type tilknytning	Lengde
Alt. 1	33 kV kabel	2,0 – 2,9 km
Alt. 2	60 (132) kV luftledning	5,1 km
Alt. 3	132 kV luftledning	1,7 km
Alt. 4	132 kV luftledning	5,4 km

2 NVEs behandling av meldingen

Etter nye regler i energiloven § 2-2 av 1. juni.2023 kan ikke vindkraftanlegg få konsesjon før tiltaket er planavklart etter plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven åpner for at dersom kommunen ønsker det, kan NVE sende forslag til områderegulering av vindkraftanlegg på høring på vegne av kommunen.

Sokndal kommune samtykket til at NVE kunne sende Norsk Vind Moldalsknuten sitt forslag til planprogram og melding på felles høring. Dette ble gjort for å unngå to separate høringsprosesser i forbindelse med samme tiltaket. I det videre dokumentet vil NVE behandle høringsinnspill til meldingen.

2.1 Meldingen

NVM har levert inn en melding i tråd med forskrift om konsekvensutredninger, § 6 punkt C. Vindkraftverk med installert effekt på 10 MW eller mer skal alltid meldes og konsekvensutredes før en kan søke om konsesjon etter energiloven § 3-1.

En melding er et tidlig varsel om et mulig energiprojekt. Formålet med meldingen er både å gi en tidlig varsling og å legge grunnlaget for hvilke virkninger som skal utredes før NVM kan søke om konsesjon for tiltaket etter energiloven. Meldingen inneholder en beskrivelse av prosjektet og et forslag til hva som skal utredes.

2.2 Høring og møter

NVE sendte meldingen på høring i brev av 23.11.2023, med frist for merknader satt til 12.01.2024. Sokndal kommune og Stavanger kommune fikk utsatt frist for merknader til 14.02.2024.

Høringen av meldingen ble kunngjort i Norsk Lysningsblad og ved innrykk Dalane Tidende to ganger, samt annonse i avisens nettutgave. NVE gjennomførte møte med kommune, regionale myndigheter og tiltakshaver, samt folkemøte den 11.12.2023.

2.3 Innkomne merknader og kommentar fra tiltakshaver

NVE har mottatt en rekke uttalelser fra bedrifter, privatpersoner, interesseorganisasjoner og myndigheter. Temaene som trekkes frem som viktige her er utredning av virkninger for helse, naturmangfold, støy, forurensning, ferdsel og visuelle virkninger. NVE mottok totalt 32 høringsuttalelser til meldingen.

Noen av uttalelsene omhandler om det bør gis konsesjon eller ei. I denne høringen ba NVE om innspill til mangler i den foreløpige konsekvensutredningen og til innholdet i utredningsprogrammet. NVE har derfor kun tatt stilling til innspill som omhandler dette.

NVE sendte innkomne merknader til NVM for kommentar den 17.01.2024, 14.02.2024 og 11.03.2024. NVM kommenterte høringsinnspillene 05.02.2024 og 18.03.2024.

En sammenfatning av uttalelsene kan finnes i vedlegg A. Uttalelsene kan finnes i sin helhet på [elnnsyn](#).

3 NVEs vurdering av krav til utredninger

Utredningsprogrammet er spesifisert i et eget brev av i dag (NVE ref. 202304734-xx), og er en arbeidsbeskrivelse på det som skal utredes før NVM kan søke om konsesjon etter energiloven.

NVE har gjennom høring av forslag til utredningsprogram mottatt innspill til utredninger som ønskes gjennomført. Nedenfor redegjør vi for de temaene som har vært spilt inn i

høringen, og som ikke var omtalt i NVM sitt forslag til utredningsprogram. Øvrige tema er beskrevet i utredningsprogrammet som de var foreslått.

3.1 Prosess og metode

Motvind Sørvest skriver at det er en mangel at NVM ikke har referert til *Stortingsmelding 28 (2019 – 2020) vindkraft på land*, og at det følger av denne at mulige vindkraftverk i Rogaland og Agder må sendes på en samlet høring. Videre skriver de at forslag til utredningsprogram fremstår som en ren avskrift uten nevneverdig saksspesifikk tilpasning. De anser det som en mangel at det ikke er foreslått noen konkret plan for medvirkning eller samrådsgrupper. Motvind Sørvest mener det må redegjøres for kunnskapshull, hvordan man skal skaffe seg denne kunnskapen og på hvilke områder føre-var-prinsippet legges til grunn. De skriver videre at alle utredninger og fagrapporter skal utgis på norsk.

Rogaland Fylkeskommune skriver at metodikken som beskrevet i forslag til utredningsprogram i utgangspunktet skal være dekkende.

NVM kommenterer at de anser planen for medvirkning i meldingens kap. 4.3 som tilstrekkelig, og at det vil bli etablert samrådsgruppe(r) i tett dialog med Sokndal kommune når et endelig utredningsprogram/planprogram foreligger. Når det gjelder mangler i kunnskapsgrunnlaget og innhenting av kunnskap kommenterer NVM at dette er del av KU-prosessen.

NVE har ikke lagt opp til felles høringsprosess med andre vindkraftprosjekter i fylket eller regionen. Dersom vi får flere søknader om konsesjon innenfor samme region, vil vi så langt det er mulig se disse i sammenheng. Utredningsprogrammet for Moldalsknuten vindkraftverk fastslår at tiltakshaver skal utrede samlede virkninger av tiltaket i lys av allerede gjennomførte, vedtatte eller godkjente planer eller tiltak i influensområdet. Når det gjelder tilpasning til lokale forhold viser vi til at utredningsprogrammet fastsettes for Moldalsknuten Vindkraftverk på bakgrunn av forslaget i meldingen, innkomne høringsuttalelser og NVM kommentarer til disse, samt NVEs vurderinger.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal opprette en samrådsgruppe i arbeidet med utredningene. Formålet med denne er å hente inn lokal kunnskap tilknyttet tema som visualisering, friluftsliv, landskap og naturverdier. Relevante deltakere kan være lokale interesseorganisasjoner, naboer og representanter fra Sokndal og Lund kommune. NVE vil ikke sette krav om at alle utredninger og fagrapporter skal være på norsk, men at søknaden og oppsummering av utredninger og fagrapporter må være på norsk.

NVE har videre fastsatt at tiltakshaver kort skal redegjøre for metoder og datagrunnlag som er benyttet i utredningene. Vi forutsetter at tiltakshaver samordner fagutredninger som utfyller hverandre eller som må sees i sammenheng for å kunne belyse konsekvensene, eksempelvis landskap og friluftsliv.

3.2 Beskrivelse av tiltaket

Motvind Sørvest skriver at det ikke er mulig å utrede konsekvenser på bakgrunn av den vage beskrivelsen av tiltaket i meldingen, og mener meldingen mangler beskrivelse av hva som skal bygges.

Rogaland fylkeskommune forventer at prosjektet blir tilstrekkelig modnet i forhold til detaljeringsnivå som normalt kreves for detaljregulering. De forventer at det tydelig fremgår hvilke alternativ som er valgt eller anbefalt for de ulike prosjektelementene. Statsforvalteren i Rogaland forventer at antall vindturbiner og høyde konkretiseres når planen kommer på offentlig ettersyn, da dette vil ha betydning for påvirkning på ytre miljø.

Direktoratet for mineralforvaltning (DFM) skriver at meldingen mangler henvisning til mineralloven og mangler omtale av byggeråstoff for 5-8 km vei. DFM forventer at plandokumentene beskriver de mineralske ressursene som skal tas ut, og at det går tydelig frem om det er planlagt uttak av fjell eller løsmasser.

Mattilsynet mener det er spesielt viktig å få utredet partikkelforurensning fra massehåndtering i anleggsfasen, utslipp av olje og kjemikalier i anleggsfasen, avrenning av nitrogen fra sprenging, utslipp av olje og kjemikalier fra turbinene i driftsfasen, turbinhavari med spredning av olje og turbiner i terrenget, slitasje på turbinblader og utslipp av mikroplast.

Statens vegvesen skriver at adkomstveg må vises på kart og forutsetter at gjeldende vegnormer legges til grunn for utformingen. De forutsetter at transport og påvirkning på trafikale forhold i anleggs- og driftsfase omtales i planforslaget. Trafikksikkerhet og behovet for avbøtende tiltak bør være en del av vurderingen.

NVM kommenterer at mineralloven burde vært nevnt i omtale av særlig relevante loven i meldingens kap. 4.1, og at innspillene til eventuelle etablering av massetak vil bli fulgt opp i det videre arbeidet, herunder melde- og konsesjonsplikt etter mineralloven.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal begrunne behovet for tiltaket samt hvorfor tiltaket er omsøkt på den valgte lokaliteten. Videre har vi fastsatt en rekke krav til beskrivelsen av planområdet med arealinngrep og komponenter og adkomstvei. Planområdets avgrensning skal beskrives og vises på kart. Det totale arealbehovet skal beregnes, hvorav både midlertidig arealbruk i anleggsperioden og den permanente arealbruken i driftsperioden (etter istandsetting) skal tallfestes. Det skal i utredningen komme klart frem hva som vil være virkningene av det planlagte inngrepet for alle relevante fagtema gjennom tiltakets levetid.

3.3 Nettilknytning

Lnett skriver at det må gjøres forsterkninger i eksisterende nett, og at dette er vurdert i konseptvalgutredningen for Dalane Øst. Nettilknytningsalternativ 3 anser de som uheldig med tanke på fremtidig nettstruktur. Lund kommune skriver at kostnadene ved nettoutbygging ender opp hos forbrukerne, og ber om at antall kraftmaster og konsekvenser for kraftnettet utredes.

Når det gjelder fordeling av nettkostnader mellom produksjon og forbruk viser NVE til at dette er regulert av [forskrift om kontroll av nettvirksomhet](#). NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at NVEs krav til avklaring nettkapasitet skal følges og at nye kraftledninger til eksisterende nett skal beskrives i henhold til de kravene som gjelder for søknader om nettanlegg. Ved behov for søknadspliktige forsterkninger i regional- eller transmisjonsnett, vil NVE koordinere behandlingen av nett og produksjon.

3.4 Energiproduksjon og kostnader

Lund kommune påpeker at vindturbiner på Moldalsknuten gir redusert produksjon i Tellenes noe som går direkte utover kommunens inntekter fra grunnrenteskatten. De forventer at en uavhengig tredje part vurderer hvor stort produksjonstap og grunnrenteskatt et anlegg på Moldalsknuten vil medføre for Lund kommune.

Motvind Sørvest kommenterer at krav om at tiltakshaver skal synliggjøre samfunnsøkonomisk lønnsomhet av tiltakene mangler.

NVM kommenterer at vakeeffekter fra Moldalsknuten vil kunne påvirke produksjonen i Tellenes, og at vaketap påført Tellenes vindkraftverk vil bli beregnet og angitt i konsesjonssøknaden.

NVE har fastsett et utredningskrav om å beregne redusert energiproduksjon og økt belastning for Tellenes vindkraftverk. NVE har også fastsatt krav om at tiltakshaver skal gjennomføre en samfunnsøkonomisk vurdering av tiltaket.

3.5 Samfunnssikkerhet

Sokndal kommune med flere etterlyser krav om en risiko- og sårbarhetsanalyse for tiltaket, som faremomenter ved etablering av vindkraftverk i forbindelse med drikkevann.

NVE konstaterer at det finnes risiko ved å etablere vindkraftverk og at iskast kan utgjøre en fare for tredjeperson som ferdes i planområdet. NVE konstaterer at energiloven eller KU-forskriften ikke stiller krav om ROS-analyse, men at KU-forskriften § 21 stiller krav om vurdering av vesentlige virkninger for beredskap og ulykkesrisiko. NVE har i utredningsprogrammet fastsatt en rekke krav til utredning av sikkerhet med tanke på risiko for selve anlegget og for tredjepart.

3.6 Elektronisk kommunikasjon

Norges Televisjon AS (NTV) skriver at forholdet til digitalt bakkebasert kringkastingsnett (DTT)-signaler må utredes som ledd i konsekvensutredningen, og at avbøtende tiltak knyttet til DTT-signalene kartlegges når dette er relevant.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal utrede sannsynligheten for påvirkning på ekomtjenester. Videre viser vi til Nkom og NVEs retningslinjer for ivaretagelse av elektronisk kommunikasjon ved vindkraft-utbygging.

3.7 Værradar

Meteorologisk institutt skriver at eksisterende vindkraftverk i området gir forstyrrelse av deres radarsignal, og at man må påse at tiltaket på Moldalsknuten ikke kommer inn i radarstrålene til værradaren på Staklisteinsknuten i Hægebostad.

NVE vil i utredningsprogrammet sette krav om at tiltaket skal utredes for virkinger for vær-/kystradarar.

3.8 Støy

Mange høringsinnspill trekker frem støy som et viktig utredningspunkt, og at støyen ofte blir høyere enn støykartene viser. Det bes om at støy og spesielt sumstøy fra Tellenes vindkraftverk, Titania gruver og nærliggende motorsportsenter må utredes godt. Motvind Sørvest og Folkehelseutvalget i Motvind skriver at det må gjennomføres målinger av amplitudemodulert støy, retonestøy og at forhold som bakkenær turbulens (refraksjon) må inkluderes i støyberegninger for Moldalsknuten.

NVM kommenterer de legger nasjonale føringer til grunn for utredning og vurdering av støy. De skriver videre at støy vil bli utredet med hensyn til sumvirkninger fra Tellenes vindkraftverk, Titania gruver og Motorcenter Norway.

NVE deler høringspartenes syn om at støy er et viktig utredningspunkt. Moldalsknuten vindkraftverk er planlagt mellom planområdene til Tellenes vindkraftverk, og i umiddelbar nærhet til Titania gruver og det nærliggende motorsportsenteret. Støyfølsomme bygg som ligger i dette området vil bli utsatt for sumstøy.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt en rekke vilkår om utredning av støy. Tiltakshaver skal utarbeide et støysonekart med kartfestede soner for 40, 45 og 50 dBA, vurdere sumstøy samt sannsynligheten for spesielle støyvirkninger. NVE konstaterer at det i utredningsprogrammet skal benyttes standard metodikk som i all hovedsak følger av Miljødirektoratets veileder T-1442/2021. NVE har beskrevet anbefalt metodikk for fagtema som ikke inngår i Miljødirektoratets veileder.

3.9 Skyggekast

Sirevåg problematiserer at høye og mer synlige turbiner med store skyggekast og mer belysning kan komme i konflikt med verneområdet på Einarvatn Naturreservat i Lund og Flekkefjord kommuner.

Folkehelseutvalget i Motvind påpeker at det ikke finnes helsefaglig vurderte grenseverdier for skyggekast i Norge, og at folk ikke bare oppholder seg i bygninger med skyggekastfølsom bruk, men også bruker uteområdene til både fritid og arbeid.

NVM kommenterer at de vil ta med seg innspillet om Einarvatnet naturreservat videre til relevante fagutredere.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt vilkår om utredning av skyggekast som inkluderer sumvirkninger av skyggekast fra Tellenes vindkraftverk. NVE konstaterer at

utredningen skal utarbeides i henhold til NVEs veileder Skyggekast fra vindkraftverk og kunnskapsgrunnlag for vindkraftverk på land, og at metodebruk skal redegjøres.

3.10 Forurensing og drikkevann

Flere høringsparter etterlyser utredning av mulig forurensing fra vindturbinene. Dette gjelder spesifikt mikroplast, olje og andre kjemikalier. Det etterlyses en innholdsfortegnelse over hvilke helsefarlige stoff som er i et vindkraftverk og hvordan disse eventuelt kan forurense omkringliggende områder.

Statsforvalteren i Rogaland etterspør vurdering og utredning etter vannforskriften §§ 4-6, og forventer dette når planen kommer til offentlig ettersyn.

Sokndal kommune foreslår at sumvirkninger fra Tellenes vindkraftverk skal hensyntas under dette temaet. Det må foreligge en vurdering etter vannforskriften når planen kommer til offentlig ettersyn, og at avbøtende tiltak for å sikre at miljømålene i de berørte vassdragene blir beskrevet og innarbeidet i planbestemmelsene. Dersom vannforskriften § 12 kommer til anvendelse må det beskrives hvordan tiltak oppfyller paragrafens vilkår.

Sokndal kommune mener følgende tema må tas inn i planprogram/melding: Risiko for forurensning under prosjektfase, risiko for forurensing i driftsfase, spredning av mikroplast, begrensning på høyde på vindmøller for å redusere spredning av mikroplast og mulig økt tilførsel til Guddalsvatnet.

Det må utredes om det er vannavrenning fra Steinslandsvatnet via bekk i ur til Fiskelaustjørna og videre til Guddalsvatnet som kan føre med seg forurensning til drikkevannskildene. Det skal utredes hvordan luftbåren avskalling av mikroplast og annen forurensning fra vindmøllene sprer seg til nærliggende drikkevannskilder, herunder særlig Guddalsvannet og Lundevannet. Det skal også gjøres rede for hvordan forurensning fra vindmølleparken vil påvirke beiteområdene for både husdyr og vilt samt fisk, og hvordan forurensningen akkumuleres opp i næringskjedene. Hvordan eksisterende og eventuelt ny vindmøllepark påvirker livskvaliteten til innbyggere og ferierende i Sokndal skal også komme klart frem i utredningen.

Mattilsynet skriver at partikkelforurensning fra massehåndtering i anleggsfasen, utslipp av drivstoff og oljer fra transport og skade på utstyr, spill av olje og kjemikalier i anleggsfasen, avrenning av nitrogen fra sprenging, utslipp av olje og kjemikalier fra turbinene i driftsfasen, turbinhavari med spredning av olje og turbindelser i terrenget og slitasje på turbinblader og utslipp av mikroplast er viktige områder å utrede.

Elve skriver at noe av området har avrenning til drikkevannskilder i Lund kommune. Folkehelseutvalget i Motvind mener det må gjennomføres risikoanalyser for forurensing av vannkilder.

NVM kommenterer at muligheten for underjordisk avrenning fra Steinlandsvatnet til Fiskelaustjørna skal utredes, og at det skal gjøres en egen spredningsanalyse med tanke på luftbåren spredning av mikroplast til nærliggende drikkevann. Vurderingene knyttet til forurensning skal også inkludere en beskrivelse av mulig påvirkning på husdyr, vilt og fisk.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt krav til utredning av mulig forurensning. Tiltakshaver skal vurdere sannsynligheten for utslipp, blant annet av mikroplast gjennom avskalling fra turbinbladene, samt eventuelle konsekvenser dette kan medføre, og mulige konsekvenser for drikkevann.

3.11 Kulturminner og kulturmiljø

Rogaland fylkeskommune vurderer potensialet for funn av automatisk freda kulturminner å være lavt i det varslede planområdet. Stavanger Maritime Museum skriver at de ikke er kjent med fredede kulturminner i vann i det aktuelle området, men at området er vurdert å ha potensial for funn av hittil ukjente automatisk fredede kulturminner, hvor spesielt fiskefeller kan være aktuelt. De viser til det de kommer til å kreve å få gjennomført en arkeologisk registrering for å avklare forholdet til fredete kulturminner før de gir uttalelse til planen når planen kommer på offentlig ettersyn.

Sokndal kommune skriver at det i forbindelse med tidligere konsesjon er utarbeidet en fagrapport for konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø, og at denne kan legges til grunn for konsekvensutredningen. Det skal gjøres en faglig vurdering av behovet for ytterligere eventuelle utredninger av eventuelle konsekvenser knyttet til tiltak langs adkomstveier eller annen infrastruktur.

NVM kommenterer de vil ta kontakt med Stavanger maritime museum med tanke på arkeologiske undersøkelser. De vil også vurdere å snevre inn plangrensen for å redusere antall vann som blir berørt.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal vurdere direkte, indirekte og visuelle virkninger av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø. NVE har fastsatt at fagrapport Moldalsknuten vindkraftverk -konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø (Ecofact rapport 289,2013) kan legges til grunn for konsekvensutredningen, men at endrede virkninger skal utredes separat. I tillegg skal behovet for utredninger av konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø knyttet til tiltak langs adkomstveier eller annen infrastruktur utredes.

3.12 Lokalt og regionalt næringsliv / verdiskaping

Flere privatpersoner og organisasjoner har bedt om at påvirkning på eiendomsverdien til nærliggende fritids- og helårsboliger, samt fritidstomter, må utredes.

NVE har i utredningsprogrammet lagt inn et vilkår om utredning av påvirkning på eiendomsverdi i kapitlet om lokalt og regionalt næringsliv / verdiskaping. Påvirkning på annen verdiskaping og sysselsetting, som landbruk, skal også utredes.

3.13 Folkehelse

Flere høringsinnspill fra private og organisasjoner har bedt om at helse må utredes som et eget punkt i konsekvensutredningen, og at det må gjøres undersøkelser før og etter konsesjon. Sokndal kommune skriver at det må komme klart frem i utredningene hvordan

et eventuelt nytt vindkraftanlegg påvirker livskvaliteten til innbyggere og ferierende i Sokndal. Motvind Sørvest skriver at alle miljøbelastninger som støy, skyggekast, visuelle virkninger, lysblink, iskast, taps friluftsområde, tapt eiendomsverdi etc. vurderes i konsekvensutredningen for helse. Sumvirkninger for alle miljøplagene skal beregnes, og miljøfaktorer fra de eksisterende vindkraftverkene skal regnes inn.

Folkehelseutvalget i Motvind reagerer på at folkehelseloven ikke er nevnt under punktet om relevant lovverk i meldingen/forslag til planprogram. De viser til at det ikke finnes noen helsefaglig utarbeidet metodikk som tar for seg hvilke faktorer som skal vurderes og hvordan de skal vektas og summeres, samt vurderes i forhold til negative synergieffekter. De påpeker at det mangler krav til kompetanse for utredningene, og at veiledningen Helsedirektoratet har om helsekonsekvensutredninger basert på metodikk fra WHO ikke er tilpasset norsk topografi og bosettingsmønster når det gjelder konsekvensutredninger for helse/vindkraft. Folkehelseutvalget mener det ikke er forsvarlig å lage konsekvensutredninger for helse uten å ha en helsefaglig metodikk å forholde seg til.

NVM skriver at virkninger på folkehelsen skal utredes i tråd med folkehelselovens formålsparagraf, og viser til at folkehelseloven i hovedsak retter seg mot kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter.

NVE konstaterer at det er mange som etterspør en tydeliggjøring av helse i konsekvensutredninger. NVE har i utredningsprogrammet fastsatt vilkår om utredning av folkehelse som et eget tema. NVE har beskrevet anbefalt metodikk, med utgangspunkt i kommunens og fylkeskommunens oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer for å beskrive dagens situasjon, jf. krav i forskrift om oversikt over folkehelse.

3.14 Landskap

Flere høringsinnspill er opptatt av synlighet av turbinene og visuelle virkninger av hinderlys, herunder muligheter for avbøtende tiltak.

Lund kommune skriver at de visuelle konsekvensene for kommunen vil bli negative. En privatperson skriver at det bør utarbeides synlighetskart for de nye turbinene uten å blande inn de eksisterende på Tellenes vindkraftverk, da disse i realiteten er mindre synlige enn det synlighetskartet viser. Vedkommende viser til at det går en museumsjernbane i området som er stor turistattraksjon for Flekkefjord kommune, og som kan bli negativt berørt ved synlighet av vindturbiner. En annen privatperson problematiserer påvirkningen på Einarvatn Naturreservat i Lund og Flekkefjord kommuner, og mener dette kan være en direkte konflikt med verneområdet, spesielt ved valg av høye turbiner som er mer synlige, har mer belysning og lager større skyggekast. Det er også kommet innspill om ulemper knyttet til lysblink og krav om opprydding og å redusere/fjerne lys på eksisterende turbiner.

Sokndal kommune mener sumvirkninger med tanke på Tellenes vindkraftverk skal fremgå av synlighetskart(ene), og at sumvirkninger med tanke på Tellenes vindkraftverk skal inngå i beskrivelsen/vurderingen av visuelle virkninger knyttet til lysmerking av vindturbinene. Folkehelseutvalget i Motvind Når påpeker at for lysmerking er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt, og at konsekvensene er vanskelig å beregne. Rogaland

fylkeskommune skriver at lysvirkninger avhenger av turbinstørrelse, og forutsetter at dette beskrives nærmere.

NVE ber om at det må gjøres en vurdering av om tiltakene kan være i konflikt med allmenne interesser knyttet til inngrep i vassdrag.

NVM skriver at innspill om synlighet vil bli tatt med i det videre arbeidet. De foreslår å ta inn utredning av sumvirkninger med hensyn til Tellenes vindkraftverk i utredningsprogrammet.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal beskrive og vurdere hvordan tiltaket vil påvirke landskap og landskapsverdier. Vi har også satt krav om at tiltakshaver skal utarbeide visualiseringer som gir et representativt inntrykk av tiltakets visuelle virkninger, samt teoretiske synlighetskart for avstander ut til 30 km. Vindturbiner vil være synlige på avstander over 30 km også, men NVE vurderer at de negative effektene på landskap vil avta når avstanden blir lengre enn 30 km. Det skal også vurderes hvordan eventuell lys- og solblink kan påvirke tredjepart

Videre må NVM gjøre en vurdering av om tiltakene kan være i konflikt med allmenne interesser knyttet til vassdrag.

3.15 Naturmangfold

Naturtyper og vegetasjon

Sokndal kommune skriver at deler av planområdet er en del av et større inngrepsfritt naturområde, og at inngrep i slike naturområder må reduseres til et absolutt minimum når det gjelder plassering av veier, vindturbiner med mer. Skog- og viltforvaltning i Eigersund kommune skriver at det er gjort registreringer av flere sårbare og truede arter, samt ansvarsarter. Sokndal kommune trekker frem at det er flere arter som kan påvirkes negativt av det foreslåtte vindkraftverket herunder heistarr, klokkesøte, solblom, kysthumle, heipikelerke og vortebiter.

Sokndal kommune og Motvind Sørvest skriver at inngrep i myr må beskrives grundig, og unngås så langt som mulig. Motvind Sørvest skriver at utslipp av klimagasser skal beregnes for hele perioden hvor inngrepene fra vindkraftverket kan forventes å påvirke myrenes kvalitet som karbonlager. Sokndal kommune skriver at det skal gjøres rede for hvordan eier av vindmøllene skal fjerne vindmøllene og restaurere naturen i området når vindmølleparken avvikles. Det skal fremkomme hvordan dette skal sikres finansielt.

Motvind Sørvest mener det må gjennomføres detaljerte feltundersøkelser som inkluderer alle naturtyper, geologi, mengde og dybde av myr og våtmarksområder, landskapsverdier og naturverdier før konsekvensutredningene kan starte. De mener også det må innhentes kunnskaper om kystlynghei.

NVM bekrefter at de legger opp til omfattende feltundersøkelser som en del av KU-prosessen. Klimaeffekter som følge av arealbruksendringer vil inngå som del av vurderingen for utredningstemaet «klima». Videre kommenterer de at innhenting av kunnskap er del av KU-prosessen, og ikke en egen frittstående prosess i forkant.

Etter NVEs vurdering er det naturlig å melde inn hele planområdet som prosjektområde til kartlegging etter Miljødirektoratets instruks (M-2209). I tråd med instruksjonen skal alt areal innenfor et prosjektområde oppsøkes i felt og vurderes for kartlegging av naturtyper. Feltinnsatsen bør likevel prioriteres til områder med potensial for naturverdier samt til områder med stor usikkerhet omkring avgrensning, naturmangfold eller tilstand.

Sannsynlige naturtyper i planområdet er kystlynghei og ulike typer våtmark. Våtmarkstyper kan være jordvannsmyr i form av semi-naturlig myr, eller nedbørsmyr i form av terrengdekkende myr eller sørlig nedbørsmyr. Det skal redegjøres for vurderingene som ligger til grunn for typifiseringen av myr. Myrområder som ikke utgjør naturtype skal også avgrensnes som delområde(r) i en annen registreringskategori, f.eks. som økologisk funksjonsområde for arter eller landskapsøkologisk funksjonsområde.

Det skal avgrensnes økologiske og landskapsøkologiske funksjonsområder for alle beslutningsrelevante arter med forekomster i området, derunder den sårbare arten klokkesøte. Beslutningsrelevante arter inkluderer alle arter av nasjonal forvaltningsinteresse, slik som truede, prioriterte, fredede og spesielt hensynskrevende arter, samt spesielle økologiske former.

Delområdene skal presenteres på en ryddig, oversiktlig og forståelig måte. Det betyr at områder med tilsvarende kvaliteter kan slås sammen og beskrives samlet som ett større delområde selv om de ikke er fysisk sammenhengende for å øke lesbarhet. Det skal fremgå tydelig av kart, tabeller og tekstlige beskrivelser hvordan tiltaket påvirker delområder for naturmangfold.

Tiltak for å unngå, begrense, istandsette/restaurere og kompensere iht. tiltakshierarkiet skal beskrives. Det må komme tydelig frem om tiltakene ligger til grunn for vurdering av påvirkning og konsekvens, eller om de foreslås som ytterligere avbøtende tiltak. Utredningen skal inkludere en vurdering av usikkerhet, samlet belastning og sumvirkninger for naturmangfold. Ny informasjon om arter og naturtyper skal publiseres i offentlige databaser, henholdsvis i Artskart og Naturbase.

Fugl og flaggermus

Mange høringsinnspill trekker fram fugl som et viktig utredningstema. Statsforvalteren i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Sokndal og Lund kommuner med flere privatpersoner og organisasjoner krever grundige ornitologiske studier og vurderinger. Flere oppgir at planområdet berører et område med blant annet rovfugltrekk og det er dokumentert hubro i nærområdet til Moldalsknuten.

Statsforvalteren i Rogaland og Sokndal kommune ber om en vurdering av i hvor stor grad inngrepene er å se på som tap av funksjonsareal for ulike arter av fugl og hvor stort influensområdet er, herunder den samlede belastningen og endrede trekkmonster til fuglearter. Utredningen må vurdere områdets verdi som trekklokalitet, fare for kollisjoner og redusert/forringet økologisk funksjonsområde. Sokndal kommune og flere høringsvar trekker fram at området har en lenger historikk som orrfuglbiotop. Motvind Sørvest skriver at det er nødvendig med omfattende feltundersøkelser inkludert bruk av lyttebokser i forhold til hubro over flere år, og at det må etableres en prosess for å artsbestemme,

registrere og telle alle fugler som finnes drept inne på vindkraftverket. Dataene må offentliggjøres.

Rogaland fylkeskommune anbefaler de at pågående datainnsamling i felt for å framskaffe tilstrekkelig datagrunnlag om hubro og flaggermus videreføres i 2024. De ber om at det presiseres om det kun legges opp til å registrere tilstedeværelse eller ikke av ulike arter, eller om det også vil bli samlet inn data som kan belyse hvordan ulike arter benytter både planområdet og de tilgrensende områdene. Rogaland Fylkeskommune anbefaler sterkt at det vektlegges å få fram kunnskap om bruken av området for næringsøk, om det finnes bestemte trekk-korridorer etc. Dette vil være vesentlig både for å vurdere virkningene av ulike turbinplasseringer, størrelse og andre forhold, og for å kunne forstå sumvirkninger (eksempelvis mulige barrierevirkninger av vindkraftverkene i området).

NVM kommenterer at de er enige i viktigheten av grundige utredninger knyttet til fugleliv. De understreker at Ku ikke vil basere seg utelukkende på gamle undersøkelser fra 2013, men at disse kun vil inngå som en del av det samlede kunnskapsgrunnlaget. Det legges opp til omfattende feltarbeid i forbindelse med de nye utredningene.

NVM kommenterer videre at utredningstemaet fugl vil bli utredet av Ecofact AS som de vurderer som det ornitologiske fagmiljøet med best lokal kjennskap. Her inngår blant annet manuelle tellinger av trekkende rovfugl. De skriver at det vil bli gjennomført omfattende lytteundersøkelser for hubro, med en kombinasjon av manuelle lytteposter og lyttebokser, i og rundt plan- og influensområdet.

NVE har i utredningsprogrammet blant annet fastsatt at det skal utarbeides en oversikt over fuglearter med økologiske (f.eks. hekkeområder) og/eller landskapsøkologiske funksjonsområder (f.eks. trekkruiter) i plan- og influensområdet som kan bli vesentlig berørt av tiltaket, og vurdere hvordan tiltaket kan påvirke fuglearter, herunder områdets verdi som trekklokalitet, fare for kollisjoner og redusert/forringet økologisk funksjonsområde.

Annet dyreliv

Mange høringsinnspill tar opp negative virkninger for dyreliv. Statsforvalteren i Rogaland, Skog- og viltforvaltning i Eigersund kommune, Sokndal kommune og flere høringsinnspill omtaler området som en korridor for dyre- og fugleliv. Det fremkommer også i flere høringsinnspill at området er ett mye brukt jaktområde rettet mot elg, hjort og fugl, (spesielt orrfugl). Flere høringsinnspill krever grundige utredninger av dyreliv, herunder utredning av hvordan bestanden av vilt i området vil påvirkes, samt hvordan ivareta at dyr kan krysse veier og fyllinger med stein. Hjorteviltets trekkruiter er lite kjent i Sokndal, og det mangler kunnskap om hvordan vindkraftverk påvirker hjorteviltets bruk av området. Statsforvalteren i Rogaland og Sokndal kommune mener det er viktig at en også kartlegger insekter, edderkoppdyr, reptiler og amfibier og disse artsgruppene må inkluderes i utredningen.

Samlet belastning og sumvirkninger

Mange har spilt inn at området allerede er berørt av Tellenes vindkraftverk, og at Moldalsknuten vindkraftverk må sees i sammenheng med dette og annen næringsaktivitet i området i en vurdering av samlet belastning. Statsforvalteren i Rogaland påpeker at det

er viktig å undersøke hvordan naturmangfoldet bruker området og hvordan det samlede økosystemet henger sammen. De uttrykker bekymring for at artene fra allerede utbygde områder har blitt fortrent til restarealet ved Moldalsknuten, og mener dette må undersøkes og tydeliggjøres.

NVE konstaterer at Tellenes vindkraftverk er etablert med to adskilte planområdet i området som samlet kan påvirke både naturmangfold og samfunn i influensområdet. Vurdering av samlet belastning fra tiltaket sammen med eksisterende og andre planlagte tiltak er en viktig del av en fremtidig konsesjonsbehandling.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at tiltakshaver skal gjøre vurderinger av samlet belastning og sumvirkninger. Vurderingene skal omfatte alle fagtema som kan være relevante, men med spesielle hensyn til nevnte virkninger for naboer og for de utpekte naturverdiene.

3.16 Friluftsliv

Agder fylkeskommune, Sokndal kommune, Skog- og viltforvaltningen i Eigersund kommune, Stavanger kommune med flere høringsparter mener friluftslivet i området er viktig, og at dette vil påvirkes negativt. Sokndal kommune skriver at opplevelsen av området vil ligne mer et industriområde enn en naturopplevelse. De viser til at vindkraftverkets ulike påvirkninger på friluftsliv må utredes tilstrekkelig.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt at NVM skal beskrive dagens bruk av influensområdet til friluftsliv, herunder jakt, fiske og ev. annen bruk. Tiltakets virkninger for dagens bruk av nærliggende områder skal vurderes.

3.17 Klima

Flere høringsparter ønsker et helhetlig klimagassregnskap for hele livsløpet til vindkraftverket. Sokndal kommune ber om at det særlig skal omtales hvordan vindkraftverket kan realiseres uten å bygge ned myr.

NVM skriver at de mener prosjektet vil være realiserbart uten å bygge ned myrområder, og at endelig planforslag/konsesjonssøknad vil tydelig angi myrområder og planlagte inngrep.

NVE har i utredningsprogrammet fastsatt krav om å presentere en generell klimanytte av tiltaket i et energisystem-perspektiv. Dette inkluderer utslipp fra arealbruksendring fra bygging og drift av anlegget.

4 Oppsummering

På bakgrunn av melding med forslag til utredningsprogram fra NVM, innkomne merknader og egne vurderinger, har NVE fastsatt et utredningsprogram for den planlagte byggingen av Moldalsknuten vindkraftverk, se eget brev NVE ref. 202304734-7x.

Når det gjelder de ulike fagtemaene som skal utredes, har NVE tatt utgangspunkt i NVM sitt foreslåtte utredningsprogram og de innspillene som NVE har mottatt gjennom høringen av meldingen.

NVE understreker at informasjonen som kommer frem i en søknad etter energiloven med tilhørende utredninger basert på dette utredningsprogrammet vil utgjøre beslutningsgrunnlaget for NVEs konsesjonsavgjørelse sammen med de høringsinnspill vi mottar gjennom den offentlige høringen av søknaden.

Vedlegg A – Sammenfatning av høringsuttalelser

Følgende fikk meldingen på høring 23.11.2023: Avinor AS, Birdlife Norge, Dalane Friluftsråd, Dalane turlag, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), ENIDA AS, FORNYBAR NORGE, Forsvarsbygg, Forum for natur og friluftsliv Rogaland, LA NATUREN LEVE, Landbruksdirektoratet, LNETT AS, Luftfartstilsynet, Lund kommune, Mattilsynet, Meteorologisk institutt, Motvind Dalane, MOTVIND NORGE, MOTVIND SØRVEST, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Naturvernforbundet i Rogaland, NHO Reiseliv, NORGES JEGER OG FISKERFORBUND ROGALAND, Norges Miljøvernforbund, NORGES NATURVERNFORBUND, Norges Skogeierforbund, Norges Televisjon AS, Norsk Friluftsliv, Norskog, NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat, OFFSHORE NORGE AS, Olje- og energidepartementet (nåværende Energidepartementet), Sabima, Samarbeidsrådet For Biologisk Mangfold, SIRA KVINA KRAFTSELSKAP, Sokndal kommune, STATENS VEGVESEN ROGALAND FYLKESKOMMUNE, STATNETT SF, STATSFORVALTAREN I ROGALAND, TELENOR NORGE AS, TELIA NORGE AS, TELLENES VINDPARK AS, TITANIA AS, Zero Emission Resource Organisation AS.

NVM fikk delegert ansvar om å informere grunneiere og rettighetshavere som kunne bli påvirket av tiltaket om høringen. I samråd med Sokndal kommune ble det 28.11.2023 sendt varsel gjennom Altinn til alle grunneiere innenfor en sone på 4 km fra planområdets yttergrense.

Innkommne merknader

NVE mottok 32 høringsuttalelser til meldingen og forslag til planprogram.

I tillegg til uttalelsene som er sammenfattet under, har NVE mottatt uttalelser som omhandler om det bør gis konsesjon eller ei, eller vindkraft generelt. I denne høringen ba NVE om innspill til mangler i den foreløpige konsekvensutredningen og til innholdet i utredningsprogrammet. NVE har derfor ikke tatt stilling til disse uttalelsene.

Agder fylkeskommune skriver 19.12.2023 at fortetting kan være positivt med tanke på økt kraftproduksjon i et allerede påvirket område, og tiltaket ikke har negativ effekt på friluftsliv i Agder.

Anders Roulund som også representerer **Narvestad Elglag** skriver 11.01.2024 at det er viktig å gjennomføre grundige miljøvurderinger for å minimere potensielle negative effekter på lokale økosystemer og dyreliv, spesielt hjortedyr. Grundige ornitologiske studier og vurderinger er nødvendige for å minimere negative virkninger for fugl.

Direktoratet for mineralforvaltning (DFM) skriver 12.01.2024 at behov for 5-8 km gruslagt anleggsvei samt oppstillingsplasser krever behov for vesentlige mengder byggeråstoff, og påpeker at meldingen ikke inneholder omtale av geologien i området eller om den vil egne seg til byggeråstoff i prosjektet. Dette er viktig for å kunne beskrive omfanget av eventuelle masseuttak, hvilke inngrep det vil medføre og om det er geologiske forutsetninger for å drive slikt uttak.

DFM forventer at plandokumentene beskriver de mineralske ressursene som skal tas ut, og gjør rede for at ressursgrunnlaget for uttaket er tilstede. Det innebærer å estimere totalt uttaksvolum og antatt årlig uttak for å estimere levetid, vurdere ressursenes kvalitet og kvalitetsvariasjoner, bruksområder og marked for salg av massene på kort og lang sikt.

DFM forventer at det går tydelig frem om det er planlagt å ta ut fast fjell eller løsmasser. Ved uttak av løsmasser skal kvalitet og sammensetning vurderes. Dersom løsmassene skal brukes som tilslag i betong bør massenes egnethet til betong være dokumentert. Ved uttak av fast fjell til byggeråstoff bør det være gjennomført en geologisk forundersøkelse. Bergarter som blir vurdert at kan være egnede bør testes ytterligere. Plandokumenter bør inneholde informasjon om geologiske strukturer, dersom dette er relevant for utformingen av området, og det bør identifiseres hvordan finstoff fra uttaket kan utnyttes best mulig.

For øvrig minner DFM om tiltakshavers plikter etter mineralloven.

EASE Invest AS skriver 28.11.2023 at de nylig har kjøpt hyttetomter som er tilstrekkelig nær området som ønskes utbygd, og at en utbygging vil være svært ugunstig for utvikling og salg av tomtene.

Eigersund kommune, skog- og viltforvaltning skriver 16.01.2024 til Sokndal kommune at det er få eller ingen skogbruksinteresser i planområdet for Moldalsknuten vindkraftverk, men at deler av planområdet er del av et større inngrepsfritt naturområde. Det er gjort registreringer av flere sårbare og truede arter, samt ansvarsarter. Området er i dag en korridor for dyre- og fugleliv, samt et mye brukt jaktområde rettet mot elg, hjort og fugl, spesielt orrfugl. Hjorteviltets trekkruiter er lite kjent i Sokndal, og det mangler kunnskap om hvordan vindkraftverk påvirker hjorteviltets bruk av området. Også friluftsliv i området vil påvirkes negativt.

Folkehelseutvalget i Motvind Norge skriver 10.01.2024 at helsepåvirkningen av omkringliggende vindkraftverk bør kartlegges før man utreder et nytt vindkraftanlegg i området. De reagerer på at folkehelseloven ikke er nevnt under punktet om relevant lovverk i meldingen/forslag til planprogram.

De påpeker at minsteavstanden på 800 meter ikke sikrer at ikke grenseverdier for støy overskrides. Grenseverdien på db(A) 45 Lden for støy fra vindturbiner er et vektet årsgjennomsnitt, mens helseplager kommer av hvor mye støy man i perioder kan utsettes for, i hvor lange perioder man utsettes for høy støy, og hvor mange slike perioder man må

leve med i løpet av et år. Slike utredninger er nødvendige hvis man skal utrede konsekvenser for helse.

Folkehelseutvalget i Motvind er positive til at det gjøres en helhetlig vurdering av helse, hvor summen av flere miljøfaktorer skal vektlegges, men viser samtidig til at det ikke finnes noen helsefaglig utarbeidet metodikk som tar for seg hvilke faktorer som skal vurderes og hvordan de skal vektles og summeres, samt vurderes i forhold til negative synergieffekter. De påpeker at det mangler krav til kompetanse for utredningene, og at veiledningen Helsedirektoratet har om helsekonsekvensutredninger basert på metodikk fra WHO ikke er tilpasset norsk topografi og bosettingsmønster når det gjelder konsekvensutredninger for helse/vindkraft. Folkehelseutvalget mener det ikke er forsvarlig å lage konsekvensutredninger for helse uten å ha en helsefaglig metodikk å forholde seg til.

Når det gjelder skyggekast, påpeker de at det finnes ikke noen helsefaglig vurderte grenseverdier for skyggekast i Norge, og at folk ikke bare oppholder seg i bygninger med skyggekastfølsom bruk, men også bruker uteområdene til både fritid og arbeid.

Når det gjelder lysmerking mener de kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, og at det konsekvensene er vanskelig å beregne.

Når det gjelder fare for iskast mener de det må beskrives helt konkret hva selskapet forplikter seg til å gjøre, da erfaringen viser at iskastfare i andre saker ikke har blitt fulgt opp godt nok.

Folkehelseutvalget i Motvind påpeker at en avstand på 450 meter fra nærmeste vindturbin er ingen garanti for at olje eller glykol fra navhuset ikke kan havne i nedslagsfeltet for drikkevann. Videre trekker de fram at det er store forskjeller på estimatene fra ulike kilder om utslipp av microplast fra vindturbiner, og at det er et stort behov for økt kunnskap om forurensning fra vindkraftverk. De mener det må stilles krav om dokumentasjon på forbruk av kjemikalier til vedlikehold av vindturbiner, og at dette må være offentlig tilgjengelig informasjon.

Forsvarsbygg skriver 03.01 2024 at Forsvarets interesser ikke blir berørt av prosjektet. De minner om at vindturbinene må merkes forskriftsmessig etter forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder.

Fred Arenfelt Sirevåg skriver 09.01.2024 at man må legge til grunn de negative erfaringene som er gjort i forbindelse med Tellenes Vindkraftverk, før man vurderer flere vindkraftverk. Spesielt trekker han fram forsøpling, avfall, sprengt fjell med skarpe kanter på avveie, manglende opprydding, tørrlegging av vassdrag, stygge skjæringer og farlige fyllinger, materialer som tæres av vær og vind og blåser ut på heia, samt olje fra noen turbiner. Dette illustrerer han med bilder.

Når det gjelder støy tar han opp at vindturbinens kjøleanlegg bråker på dager med lite vind, men at det er støyen fra turbinene som er mest plagsom på avstand.

Sigevåg mener skade på fugl i Tellenes Vindkraftverk burde vært belyst bedre, og viser til at han har observert rovfugler som liker å sveve over Moldalsknuten, og at dette er et bra jaktområde spesielt for Fjellvåken.

Sirevåg problematiserer påvirkningen på Einarvatn Naturreservat i Lund og Flekkefjord kommuner, og mener dette kan være en direkte konflikt med verneområdet, spesielt ved valg av høye turbiner som er mer synlige, har mer belysning og lager større skyggekast.

Geir Weld skriver 08.01.2024 at det bør utarbeides synlighetskart for de nye turbinene uten å blande inn de eksisterende på Tellenes vindkraftverk, da disse i realiteten er mindre synlige enn det synlighetskartet viser. Weld viser til at det går en museumsjernbane i området som er stor turistattraksjon for Flekkefjord kommune, og som kan bli negativt berørt ved synlighet av vindturbiner.

Jan Axel Skadberg skriver 06.12.2023 på vegne av sameiet Ørsland at han er sterkt mot nye turbiner, og at støy vil redusere deres eiendommers verdi. Han mener meldingen/forslag til planprogram mangler opplysninger om eierforhold, eksakt turbinhøyde og hvor strømmen skal gå.

Karin Irene Holum skriver 11.01.2024 at Moldalsknuten vindkraftverk vil påvirke verdien på eiendommen hennes negativt. Hun viser til at utbygging på Voreknuten har vist deg å være et stort naturinngrep, og at det påvirker turgleden ved det endrede landskapet og ved støy. Elgbestanden har sunket betraktelig i området, og hun frykter at flere vindturbiner kan påvirke elgens bevegelsesmønster ytterligere. Holum viser til at det også er ørn i området, og at vindturbiner truer den fredede ørnebestanden.

Kjell Ove Elve skriver 06.01.2024 at han som direkte tilgrensende vil få ulemper. Spesielt nevner han hørbar og lavfrekvent støy og lysblink. Han påpeker at bestanden av hjortevilt har gått tilbake, og at noe av området har avrenning til drikkevannskilder i Lund kommune. Han viser til at Tellenes vindkraftverk skal avvikles når konsesjonen går ut, og at området da kun er industrialisert gjennom Titania gruver. Han er også bekymret for manglende opprydding, slik det var tilfellet for Tellenes vindkraftverk.

Lars Rune Hamre skriver 11.01.2024 at de i Lund allerede er sterkt påvirket av lysforurensning og synet av vindturbiner. Han opplyser om at det er dokumentert Hubro i nærområdet til Moldalsknuten, samt orrfugl leik og rovfugl, og viser til føre-var prinsippet. Hamre konstaterer at Rogaland og spesielt Dalane regionen har tatt en uforholdsmessig stor andel av Norges vindkraftutbygging. Han mener det må stilles krav om opprydding og å redusere/fjerne lys på eksisterende turbiner.

Lnett skriver 11.01.2024 at det må gjøres forsterkninger i eksisterende nett, og at det i konseptvalgutredningen for Dalane Øst er vurdert mulighet for etablering av Moldalsknuten vindkraftverk. De anser alternativ 3 som uheldig med tanke på fremtidig nettstruktur.

Lund kommune skriver 03.01.2024 at de visuelle konsekvensene for Lund vil bli negative, og trekker fram at tidligere erfaringer viser at støy i realiteten kan være annerledes enn det som er modellert på forhånd.

Når det gjelder nettilknytning og økt nettleie viser de til at kostnadene ved økt nettoutbygging ender opp hos forbrukerne. De ønsker svar på antall kraftmaster og konsekvenser for kraftnettet ved en mulig utbygging.

Lund kommune påpeker at redusert produksjon i Tellenes som følge av nye turbiner på Moldalsknuten går direkte utover kommunens inntekter fra grunnrenteskatten, og forventer at en uavhengig tredje part vurderer hvor stort produksjonstap og da grunnrenteskatt et anlegg på Moldalsknuten vil medføre for Lund kommune.

De påpeker at meldingen/planprogrammet viser til 10 år gamle undersøkelser om blant annet fugleliv, og at kunnskapsgrunnlaget må være oppdatert og relevant. Grundige ornitologiske studier og vurderinger er nødvendige da planområdet berører et område med rovfugltrekk.

Mattilsynet skriver 10.01.2024 at følgende utredningsområder er spesielt viktige å få utredet: Partikkelforurensning fra massehåndtering i anleggsfasen (sprenging, masseforflytning, massedeponering, etablering av veier, utslipp av drivstoff og oljer fra transport og skade på utstyr, spill av olje og kjemikalier i anleggsfasen, avrenning av nitrogen fra sprenging, utslipp av olje og kjemikalier fra turbinene i driftsfasen, turbinhavari med spredning av olje og turbindeler i terrenget og slitasje på turbinblader og utslipp av mikroplast.

Meteorologisk institutt skriver 08.12.2024 at de har en værradar på Staklisteinsknoten i Hægebostad, og at man må påse at tiltaket ikke kommer inn i radarstrålene. De opplever i dag forstyrrelser fra eksisterende vindkraftverk.

Motvind Sørvest skriver 12.01.2024 at det ikke er mulig å utrede konsekvenser på bakgrunn av den vage beskrivelsen av tiltaket i meldingen, og mener meldingen mangler beskrivelse av hva som skal bygges. De reagerer på at forslag til utredningsprogram framstår som en ren avskrift av kravene satt av NVE i 2022, og at forslag til utredningsprogram så godt som ikke inneholder saksspesifikk tilpasning. Videre trekker de fram at dokumentet fra NVE mangler opplysninger om utgiver og kvalitetskontroll. Motvind Sørvest mener meldingen må returneres til tiltakshaver.

Når det gjelder prosess, mener Motvind Sørvest at det i detalj må redegjøres for prosessene etter energiloven og plan- og bygningsloven. De viser til at tiltaket ikke er i tråd med kommuneplanen da den utløp i 2022, og at ny plan ikke er vedtatt enda.

Meld. St. nr. 28 (2019-2020) om vindkraft på land er ikke nevnt, og i tråd med denne mener Motvind Sørvest at mulige vindkraftverk i Rogaland og Agder må sendes på en samlet høring, for at innbyggere og lokale myndigheter for mulighet til å vurdere de totale konsekvensene.

Forslag til utredningsprogram mangler krav om at tiltakshaver skal synliggjøre samfunnsøkonomisk lønnsomhet av tiltakene, og en konkret plan for medvirkning. De mener avstandsgrense for varsling må være minst 6 km, og at samrådsgrupper må inkluderes i planprogrammet. De mener virkningene på klima og miljø må redegjøres for på en systematisk og oversiktlig måte. Det må redegjøres detaljert for hvordan natur, våtmark, myr, fjellterreng kan tilbakeføres og med kart som viser områdene. Det må redegjøres for kunnskapshull, hvordan og når NVM vil skaffe seg kunnskapen, og på hvilke områder føre-var prinsippet vil legges til grunn. Kunnskapsgrunnlaget med nødvendige forundersøkelser må være på plass før konsekvensutredningen gjennomføres, da det ikke er mulig å gjennomføre en KU uten et veldig godt kunnskapsgrunnlag. Det må redegjøres

for hvilke forundersøkelser som er planlagt som grunnlag for utredningsprogrammet, og når det er tenkt utført, og tilsvarende for etterundersøkelser.

De påpeker også at meldingen med forslag til utredningsprogram ikke følger opp tidligere kommunestyrevedtak i Sokndal kommune, eller kravet fra kommunen innhenting av kunnskap om påvirkningene av eksisterende vindkraft på Tellenes.

Meldingen med forslag til utredningsprogram mangler redegjørelse for hvordan alle kravene i TEK17 vil bli oppfylt.

Om naturmangfold skriver motvind Sørvest følgende: «*Det må gjennomføres detaljerte feltundersøkelser før konsekvensutredningene kan starte. Dette må inkludere alle naturtyper, geologi, mengde og dybde av myr og våtmarksområder, landskapsverdier og naturverdier. Naturinngrepene i myr må beskrives og utslipp av klimagasser skal beregnes for hele perioden hvor inngrepene fra vindkraftverket kan forventes å påvirke myrenes kvalitet som karbonlager. Det skal brukes lokale ornitologer som kjenner fuglebestanden til å konsekvensutrede fugl på Moldalsknuten. Det må gjennomføres systematiske fugletrekkundersøkelser med fugleradar som grunnlag for konsekvensutredningene. Det må gjennomføres systematiske lytteundersøkelser for hubro, inkl utsetting av flere lyttebokser i terrenget. Da hubro kan ha flere reir/område plasser må dette foregå over flere år. KU må baseres bl. annet på disse undersøkelsene. Det må etableres en prosess for å artsbestemme, registrere og telle alle fugler som finnes drept inne på vindkraftverket. Dataene må offentliggjøres.*

Når det gjelder støy, krever de at også sumvirkninger for Titania og for motorkrossbanen vurderes. Det må stilles krav til måling av Amplitude Modulert støy hos en del naboer, og krav om stans av turbinene dersom slik støy finnes. Kommunen må informeres om utslipp av støy og helsemessige konsekvenser.

De skriver at det må utføres en helsekonsekvensutredning for vindkraftverket hvor alle miljøbelastninger som støy, skyggekast, visuelle virkninger, lysblink, iskast, taps friluftsområde, tapt eiendomsverdi etc. vurderes. Sumvirkninger for alle miljøplagene skal beregnes, og miljøfaktorer fra de eksisterende vindkraftverkene skal regnes inn. De etterlyser fullstendig informasjon om hvilke helsefarlige stoff som befinner seg i vindkraftverket og hvordan disse eventuelt kan komme inn i vannforsyningen eller næringskjeden. Det må gjennomføres risikoanalyser for forurensing av vannkilder.

Motvind Sørvest vil ha en konkret tallfesting av klimagassregnskapet for produksjon, bygging og drift av vindkraftverket.

De mener det må innhentes kunnskaper om kystlynghei før konsekvensutredningen starter.

De ønsker at det redegjøres for hvordan og hvem som er ansvarlig for verditap for eiendommer, og hvordan dette skal kompenseres.

De viser til at tiltaket kan påvirke militære og sivile radarer.

De skriver at alle utredning og fagrapporter skal utgis på norsk og gjøres tilgjengelig for offentligheten så langt mulig.

De mener meldingen ikke oppfyller NVEs prioriteringskriterier, og skriver at selskapet ikke har egne ansatte. De mener NVE bør avslå meldingen., subsidiært samkjøres med andre planlagte vindkraftverk i Rogaland og vestre del av Agder.

NVE skriver 12.01.2024 til høring av planprogrammet at det i prop. 111 L. er anbefalt områderegulering, mens Sokndal kommune har valgt detaljreguleringsplan.

Deler av planområdet ligger innenfor aktsomhetsområdet for flom og innenfor aktsomhetsområde for skred i bratt terreng, samt at det er overvann i området. Faresoner skal avmerkes som hensynssoner i plankartet med bestemmelser som ivaretar tilstrekkelig sikkerhet. Det må gå tydelig frem hva som er grunnlaget for hensynssonene. Det må også gå tydelig frem om tiltakene fører til skade eller ulempe for tredjepart.

NVE minner om viktigheten av kantsone langs vassdrag, og at kommunen kan fastsette bredda på kantvegetasjonen i planen.

Som en del av planarbeidet må kommunen vurdere om inngrep i vassdrag er til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser.

Norges Televisjon skriver 12.01.2024 at det er viktig at forholdet til digitalt bakkebasert kringkastingsnett (DTT)-signaler utredes som ledd i konsekvensutredningen, og at avbøtende tiltak knyttet til DTT-signalene kartlegges når dette er relevant.

De skriver at på forhånd ikke er mulig å gi noe helt sikkert svar på om planlagte vindkraftparker vil forårsake signalforstyrrelser, men det er mulig å foreta teoretiske beregninger basert på ITUs prosedyrer for forenklet vurdering av risiko for interferens. Dersom disse tilsier risiko for interferens, bør det foretas konkrete målinger i felt for å identifisere aktuell risiko mer i detalj og kartlegge eventuelle avbøtende tiltak.

Dimensjonene på vindkraftverket er av stor betydning når det gjelder risikoen for at vindkraftverket vil kunne forstyrre DTT-signaler. Det vil derfor være den endelige plasseringen av turbinene, mastenes høyde og turbinrotorenes dimensjoner samt samvirke mellom de ulike turbinene (også fra Tellenes) som avgjør om og hvor sterk interferens de vil kunne skape for DTT-signalene. Dersom dimensjonene og/eller plassering av anlegget endres må det foretas nye konsekvensvurderinger av risikoen for forstyrrelser. Norges Televisjon antyder at det er lite sannsynlighet for forstyrrelse på DTT-signaler, men tar forbehold om ovenforstående forhold.

De viser til at forholdet til radiolinje stamnett må avklares nærmere med Telenor, og minner om at det er flere enn Telenor og Norges Televisjon som leverer ekom tjenester.

Poul Erik Jensen skriver 11.01.2024 at han er sterkt bekymret for støy og negativ påvirkning for dyreliv og friluftsliv, også i forbindelse med anleggsveier. Spesielt vil tiltaket utgjøre en fare for fuglelivet, da spesielt rovfugl som havørn som holder til i det berørte området. Han trekker fram at elgbestanden har sunket betraktelig i området, og frykter at elgbestanden kan forsvinne helt fra området. Is-kast trekkes også fram som en fare for dyr og mennesker. Han er også bekymret for negativ påvirkning på verdien av eiendommen hans.

Rogaland Fylkeskommune skriver 10.01.2024 at planområdet for Moldalsknuten vindkraftverk ligger i et område som i Fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland var vist som et ja-område for vindkraft.

Gitt at NVEs anbefalte mal for utredningsprogram følges, slik meldingen legger opp til, og at de metodene som er beskrevet i Miljødirektoratets veileder følges, mener de i utgangspunktet at dette skal være dekkende med hensyn til aktuelle utredningstema og metodikk.

De finner det ekstra viktig at prosjektet er tilstrekkelig modnet i forhold til detaljeringsnivå som normalt kreves for en detaljregulering. Når det gjelder veger, er det spesielt viktig å avklare om disse vil måtte krysse bekker eller andre vannløp.

Rogaland Fylkeskommune forventer at de ulike alternativene som er skissert i meldingen blir nærmere utredet, og at prosjektet blir tilstrekkelig modnet til at det i en konsesjonssøknad må fremgå tydelig hvilke alternativ som er valgt eller anbefalt for de ulike prosjektelementene. Eksempelvis vil lyssetting og synlighet være svært avhengig av størrelse på turbinene.

De understreker at utredningene for alle aktuelle tema må inneholde vurderinger av sumvirkningene av det planlagte vindkraftverket sammen med eksisterende Tellenes vindkraftverk, og også andre eksisterende vindkraftverk i den grad det er relevant. Vi forventer videre at konsesjonssøknad og konsekvensutredning er tydelige på hva som faktisk planlegges bygget, og om tiltakshaver planlegger å gjennomføre de aktuelle avbøtende tiltak som beskrives.

Når det gjelder naturmangfold anbefaler de at pågående datainnsamling i felt for å framskaffe tilstrekkelig datagrunnlag om hubro og flaggermus videreføres i 2024. Det fremstår uklart om det kun legges opp til å registrere tilstedeværelse eller ikke av ulike arter, eller om det også vil bli samlet inn data som kan belyse hvordan ulike arter benytter både planområdet og de tilgrensende områdene. Rogaland Fylkeskommune anbefaler sterkt at det vektlegges å få fram kunnskap om bruken av området for næringsøk, om det finnes bestemte trekk-korridorer etc. Dette vil være vesentlig både for å vurdere virkningene av ulike turbinplasseringer, størrelse og andre forhold, og for å kunne forstå sumvirkninger (eksempelvis mulige barrierevirkninger av vindkraftverkene i området).

Rogaland fylkeskommune vurderer potensialet for funn av automatisk freda kulturminner å være lavt i det varslede planområdet, og fylkeskommunen har ingen merknader til planprogrammet knyttet til kulturminneinteressene slik det er presentert.

Når det gjelder vegtransport minner fylkeskommunen om at planbeskrivelsen som skal følge saken, må inneholde en trafikkvurdering som beskriver trafikksituasjonen som følger av etablering av vindparken, og at tiltakshaver må sørge for alle nødvendige tillatelser.

Sokndal kommune viser i høringsvar av 19.02.2024 til kommunestyrevedtak KS-006/24. Her fastslår de at det fremlagte planprogrammet og melding med utredningsprogram danner godt grunnlag for kartlegging av konsekvenser av tiltaket. Kommunestyret tar forbehold om at en vil kunne komme nærmere tilbake til den foreslått utvidelse av planområdet ved Ruskeheia når konsekvensene er kartlagt. Det samme gjelder valg av vindturbiner. Det må innarbeides som eget tema om innhenting av kunnskap om

påvirkningene av Tellenes, og det er viktig å kartlegge sumvirkninger. anbefalingene i «Forslag til planprogram og melding og presiseringer fra kommunen» skal innarbeides i saksutredningen og vurderes i planprogram/melding:

Støy og skyggekast – Utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Det er positivt at Tellenes vindkraftverk skal inngå i beregningen av sum støy.

Vann- og grunnforurensing - utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Sumvirkninger fra Tellenes vindkraftverk skal hensyntas under dette temaet. Det må foreligge en vurdering etter vannforskriften når planen kommer til offentlig ettersyn, og at avbøtende tiltak for å sikre at miljømålene i de berørte vassdragene blir beskrevet og innarbeidet i planbestemmelsene. Dersom vannforskriften § 12 kommer til anvendelse må det beskrives hvordan tiltak oppfyller paragrafens vilkår.

Sokndal kommune mener følgende tema må tas inn i planprogram/melding: Risiko for forurensning under prosjektfase, risiko for forurensning i driftsfase, spredning av mikroplast, begrensning på høyde på vindmøller for å redusere spredning av mikroplast og mulig økt tilførsel til Guddalsvatnet.

Kulturminner og kulturmiljø - det ble i forbindelse med tidligere konsesjon utarbeidet fagrapport for konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø og denne legges til grunn for konsekvensutredningen. Det skal det gjøres en faglig vurdering av behovet for ytterligere eventuelle utredninger av eventuelle konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø knyttet til tiltak langs adkomstveier eller annen infrastruktur. Forslag til planprogram/melding ivaretar dette teamet på en god måte.

Landskap - utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Sumvirkninger mtp Tellenes vindkraftverk skal fremgå av synlighetskart(ene). Sumvirkninger mtp Tellenes vindkraftverk skal inngå i beskrivelsen/vurderingen av visuelle virkninger knyttet til lysmerking av vindturbinene. Anbefaling: Kommunedirektøren vurderer at forslag til planprogram/melding ivaretar dette teamet på en god måte.

Fugl – utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. En viktig problemstilling som må avklares er i hvor stor grad ulike arter oppholder seg i slike areal. Dette er viktig for å gjøre en vurdering av i hvor stor grad slike inngrep er å se på som tap av funksjonsareal for ulike arter av fugl og i hvor stort influensområdet er. Det er viktig å vurdere områdebruken i et større perspektiv. Utredningen må se på den samlede belastningen fra de andre inngrepene i området. I dette ligger det også hvordan andre vindkraftanlegg endrer trekkmonster til fuglearter. Moldalsknuten er en av områdene i Dalane som ennå har en levedyktig bestand av orrfugl. Arten som før var tallrik i området, er og har vært i kraftig tilbakegang. Dette er av ulike årsaker, men bygging av en vindpark her, og da utradering av en viktig biotop, vil være svært negativt for den bestanden som ennå er igjen av orrfugl. Lokale benytter også dette for jakt på orrfugl og kan vise til en lenger historikk av området som orrfuglbiotop.

Annet dyreliv – utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Det er flere arter som kan påvirkes negativt av det foreslåtte vindkraftverket herunder heistarr, klokkesøte, solblom, kysthumle, heipikelerke og vortebiter. Sokndal kommune mener det er viktig at en også kartlegger insekter, edderkoppdyr, reptiler og amfibier og disse artsgruppene må inkluderes i utredningen.

Naturtyper og naturtyper naturmangfold – utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Deler av planområdet er en del av et større inngrepsfritt naturområde, blant de største i Sokndal kommune. En opplever en stadig reduksjon av inngrepsfrie naturområder. Etablering av vindparken vil gjøre at dette området ikke lenger betegnes som inngrepsfritt og fører til enda større fragmentering av disse viktige områdene i Sokndal. Inngrep i inngrepsfritt naturområde må reduseres til et absolutt minimum når det gjelder plassering av veier, møller m.m

Friluftsliv – utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås derfor gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Sokndal kommune mener konsekvensene av at å etablere en vindpark i dette område må utredes grundig, da det vil innebære at en av de få områdene i Sokndal hvor du kan oppleve ett større sammenhengende område med natur, vil bli borte. I dag er dette området en korridor for dyre- og fugleliv, samt ett mye brukt jaktområde rettet mot elg, hjort og fugl. For innbyggerne i Sokndal er friluftslivet og jakten viktig. Hjortestammen er på vei opp og fellingstallene har økt de siste fem årene. Dette er til glede for både jegere og matglade personer som får nytte av de matressursene som jakten bringer. Sokndal har en velfungerende jeger- og fiskeorganisasjon som viser at det er mye engasjement og at det betyr mye for innbyggerne. Ifølge rapporten «vilt i vinden», skrevet av høgskolen i innlandet, vil et vindkraftverk i hele byggeperioden, skremme vekk viltet fra området. Byggeperioden vil også medføre av sikkerhetsmessige og praktiske årsaker, at området er stengt for jaktutøvelse. I samme rapport legges det frem at jaktutøvelsen i området vil synke, da jegere ikke ønsker å jakte i områder med vindmøller. Hjorteviltets trekkruter er lite kjent i Sokndal og det er i hele Nordens mangel på kunnskap om hvordan vindkraftverk påvirker hjorteviltets bruk av området. Dette forskes det på, men det er ennå ingen klar konklusjon. Derfor er føre var prinsippet viktig i slike saker. For friluftslivet vil kvaliteten på denne bruken av natur synke. Både på grunn av støy, og at følelsen av å være alene i naturen vil bli borte og selve inngrepene vil gjøre opplevelsen av området mer om til ett industriområde enn en naturopplevelse. Veiene inn er ofte bommet for allmenheten og om vinteren vil faren for is som faller fra bladene gjøre området uegnet som turområde.

Tema folkehelse, mineralressurser, landbruk, lokalt næringsliv, klima mfl. -

Utredningskravene, herunder krav til metode/gjennomføring, foreslås gjort gjeldende som beskrevet i NVEs mal. Forslag til planprogram/melding ivaretar disse teamene på en tilfredsstillende måte jfr. NVEs mal.

Det må utredes om det er vannavrenning fra Steinslandsvatnet via bekk i ur til Fiskelaustjørna og videre til Guddalsvatnet som kan føre med seg forurensning til drikkevannskildene. Det skal utredes hvordan luftbåren avskalling av mikroplast og annen forurensning fra vindmøllene sprer seg til nærliggende drikkevannskilder, herunder særlig Guddalsvannet og Lundevannet. Det skal også gjøres rede for hvordan forurensning fra

vindmølleparken vil påvirke beiteområdene for både husdyr og vilt samt fisk, og hvordan forurensningen akkumuleres opp i næringskjedene. Hvordan eksisterende og eventuelt ny vindmøllepark påvirker livskvaliteten til innbyggere og ferierende i Sokndal skal også komme klart frem i utredningen. Det skal utredes hvordan etablering av vindmølleparken vil påvirke bestanden av fugl og vilt i området, samt hvordan ivareta at dyr kan krysse veier og fyllinger med stein. Det forutsettes at det da ses på hvordan den allerede etablerte vindpark påvirker dette i dag slik at totaleffekten fremkommer. Det skal særlig omtales hvordan vindparken kan realiseres uten å bygge ned myr. Det skal gjøres rede for hvordan eier av vindmøllene skal fjerne vindmøllene og restaurere naturen i området når vindmølleparken avvikles. Det skal fremkomme hvordan dette skal sikres finansielt.

Statens vegvesen skriver 04.12.2023 at planforslaget må vise adkomstveg til vindkraftverket og de forutsetter at gjeldende vegnormaler legges til grunn for utformingen. De forutsetter at transport og påvirkning på trafikale forhold i anleggs- og driftsfase omtales i planforslaget. Trafikksikkerhet og behovet for avbøtende tiltak bør være en del av vurderingen.

Statnett skriver 15.01.2024 at 50 MW vindkraft under Åna-Sira transformatorstasjon må vurderes i sammenheng med øvrig utvikling i transmisjonsnettet, og at dette skal skje via Lnett.

Statsforvalteren i Rogaland skriver 12.01.2024 at de forventer at antall vindturbiner og høyde konkretiseres når planen kommer på offentlig ettersyn, da dette vil ha betydning for påvirkning på ytre miljø.

De etterspør vurdering og utredning etter vannforskriften §§ 4-6 som slår fast at tilstanden i vann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand, og forventer at det foreligger en vurdering etter vannforskriften når planen kommer til offentlig ettersyn.

Når det gjelder dyreliv forventer de at artsgruppene insekter, edderkoppdyr, reptiler og amfibier også blir inkludert i utredningen.

Når det gjelder fugl ønsker de en oversikt over fuglearter i plan- og influensområdet som kan bli vesentlig berørt av tiltaket, og hvordan tiltaket kan påvirke fuglearter, herunder områdets verdi som trekklokalitet, fare for kollisjoner og redusert/forringet økologisk funksjonsområde. Områdebruken må vurderes i et større perspektiv, og utredningen må se på den samlede belastningen fra de andre inngrepene i området. Videre påpeker de at rovfugler må deles inn i ulike kategorier. Det er viktig å se på trekkende fugl i et nasjonalt perspektiv. Det er sentralt å se på i hvor stor grad ulike arter oppholder seg i arealet for å vurdere i hvor stor grad inngrepet er å se på som tap av funksjonsareal for ulike arter av fugl og hvor stort influensområdet er.

Statsforvalteren i Rogaland påpeker at det også for annet dyreliv er viktig med undersøkelser som sier noe om områdebruken i og utenfor berørt areal og hvor stort influensområdet er.

Videre mener de det er viktig å undersøke hvordan naturmangfoldet bruker området og hvordan det samlede økosystemet henger sammen. De uttrykker bekymring for at artene

fra allerede utbygde områder har blitt fortrent til restarealet ved Moldalsknuten, og mener dette må undersøkes og tydeliggjøres.

Avslutningsvis minner Statsforvalteren i Rogaland om § 8 i naturmangfoldloven og økosystemtilnærmingen i lovens § 10, samt veileder for naturmangfoldloven.

Stavanger kommune skriver 14.02.2024 at de er eier av 4000 da utmark i nærområde til tiltaket. Stavanger kommunes formannskaps behandlet saken 08.02.2024 og fattet flertallsvedtak om at de ser negativt på etablering av 7-11 vindmøller på Moldalsknuten, med henblikk på store konsekvenser for naturverdier, landskapsvirkninger, og friluftsliv.

Stavanger Maritime Museum skriver i brev av 08.01.2024 til Rogaland Fylkeskommune at de ikke er kjent med fredede kulturminner i vann i det aktuelle området. Området er vurdert å ha potensial for funn av hittil ukjente automatisk fredede kulturminner, hvor spesielt fiskefeller kan være aktuelt. De oppfordret til dialog og viser til det de kommer til å kreve å få gjennomført en arkeologisk registrering for å avklare forholdet til fredete kulturminner før de gir uttalelse til planen når planen kommer på offentlig ettersyn. Vi anbefaler å få gjennomført registreringen på et tidlig tidspunkt slik at kulturminnehensynet kan ivaretas hensiktsmessig, og slik at planstiller får forutsigbarhet i planleggingen om arkeologiske undersøkelser og hvilke kulturminnehensyn som må ivaretas videre i prosessen.

Titania Gruver skriver 11.01.2024 at de er i dialog i forhold til en eventuell grunneieravtale, og at det er en forutsetning at en slik eventuell avtale hensyntar eksisterende og fremtidige behov knyttet til gruvedriften.